

1

Cipe

// Peter Grošelj

Sistematiki uvrščajo cipe (*Anthus*) skupaj z bližnjimi sorodnicami pastiricami (*Motacilla*) v družino pastiric (*Motacillidae*). Kljub mnogim podobnostim, kot so oblika kljuna, bolj ali manj »podaljšan« rep, izrazito dolga tercialna letalna peresa, visoke noge in elegantna zibajoča hoja, je med pastiricami in cipami veliko razlik. Bistvena razlika je v obarvanosti. Pastirice so zelo kontrastno in živo obarvane, cipe pa imajo veliko bolj enotno sivorjavo s temnejšimi programi obarvano perje.

Čprav so cipe zelo podobnih barv, se vrste med seboj razlikujejo po marsikaterih podrobnostih. Če poenostavimo, je najpogostejša med našimi cipami drevesna cipa (*Anthus trivialis*), ki je velikosti ščinkavca (*Fringilla coelebs*), nekoliko manjši sta rdečegrļa (*A. cervinus*) in travniška cipa (*A. pratensis*), ki je še nekoliko manjša. Malce večja od drevesne je rjava cipa (*A. campestris*), največja pa je vriskarica (*A. spinoletta*). Aprila leta 2002 pa je bila v vasi Dane pri Divači opazovana tudi ostrožna cipa (*Anthus richardi*). Za poznavalce in opazovalce je zelo pomemben tudi svatovski let. Samec drevesne cipe poletava z visokega drevesa ter se z naprej stegnjenimi nogami spušča na vrh sosednjega drevesa. Travniška cipa se dviga iz zamočvirjenih travnikov, njen let je bolj plavajoč ter pristaja ponovno na tleh. Za rjavo cipo so privlačni večji kamni in skale, pa tudi brinovi grmi, od koder se pevsko spreletava v zrak. Vriskarica poletava včasih visoko v zrak iz nizke planinske trave, ljubi pa tudi razgledišča na večjih kamnih in skalah. Vse cipe gnezdi na tleh v običajno zelo skritih globelichah, postlanih z obilico suhe trave.

Drevesna cipa je ptica, ki gnezdi od nižin do sredogorja. Rada ima odprto travnato pokrajino z veliko drevesi, tudi presvetljene listnate in borove gozdove, ravnine, a tudi strme, največkrat južne senožeti. Živi pa tudi v gorskih mešanih gozdovih, npr. v jelovo-bukovih. Pri nas je (bila) splošno razširjena od nižin do sredogorja, kot gnezdilka je redka na Obali in v strnjjenih gozdovih. Drevesne cipe se od avgusta do oktobra selijo v Afriko, kjer prezimujejo južno od Sahare. Vračajo se marca in aprila.

Prava selivka je tudi rjava cipa, ki se odseli avgusta, septem-

bra, vrne pa se konec aprila ali v začetku maja. Išče suhe sončne prostore, zato je pri nas redka. Redno jih videvam kot gnezdilke na kompleksu streljišča Poček in Bač, pa tudi na suhih senožetih nad vasjo Šembije.

Delna selivka je travniška cipa. Gnezdi v srednji in severni Evropi. Pri nas se pojavi s prvimi hladnimi jutri proti koncu septembra, na sv. Mihaela (29. septembra), kot piše F. Erjavec v svojem znanem delu o živalih. Videvamo jih po travnikih in drugih vlažnih mestih vse do pozne jeseni. Sele zima jih prežene v južnejše kraje. Vrača se marca in aprila.

Vriskarica je ptica visokogorja nad drevesno mejo. Ljubi travnato, tudi kamnito pokrajino. Rada se zadržuje ob gorskih potočkih in snežiščih. Kdor se bo napolil na Porezen, Črno prst, Veliko planino ali Mangrsko sedlo, jih bo tam gotovo srečal. Enako velja za naše visokogorje, če le ni preveč zaraščeno z rušjem. S prihodom jeseni se vriskarice spustijo v dolino. Prezimujejo ob vseh naših manjših in večjih rekah, da le niso zamrznjene. Pozimi jih redno videvamo tudi na Obali. Sistematiki so včasih uvrščali k vriskarici obalno vriskarico (*A. petrosus*), ki živi ob atlantski obali od severa do juga Evrope. Danes je to samostojna vrsta, a je v Sloveniji še nismo srečali.

Naj omenimo še rdečegrlo cipo. To je ptica visokega severa Evrope in Azije. Kot selivka leti septembra in oktobra tudi čez naše kraje, vendar je, razen za dobre poznavalce, težko prepoznavna in tudi zelo redka. Drugače je spomladi, ko se ptice vračajo. Od drugih cip so razpoznavne po rdečerjavem grlu in prsih ter izrazito progastih bokih. Možno jih je opazovati aprila in maja. Takrat je v severni tundri še prava zima in se jim v njihovo domovino prav nič ne muči. Na Ljubljanskem barju, Obali, ob Cerkniskem jezeru in še kje jih lahko tudi po več dni opazujemo spomladi.

Kdor se bo hotel podrobneje seznaniti s cipami, mu na terenu priporočam tudi dober daljnogled ali fotoaparati, pa tudi ptičji priročnik naj ne manjka. Razlikovalni podatek pri vseh cipah je poleg naštetega namreč tudi barva nog ter še posebej dolžina in oblika kremplja na zadnjem prstu.

1: Rjava cipa (*Anthus campestris*) se pri nas pojavi s prvimi hladnimi jutri proti koncu septembra. Sele zima jo prežene v južnejše kraje, od koder se vrača marca in aprila. foto: Dare Fekonja

Cipe

Ilustracije Jan Hošek

Kako letijo med svatovskim ali območnim petjem?

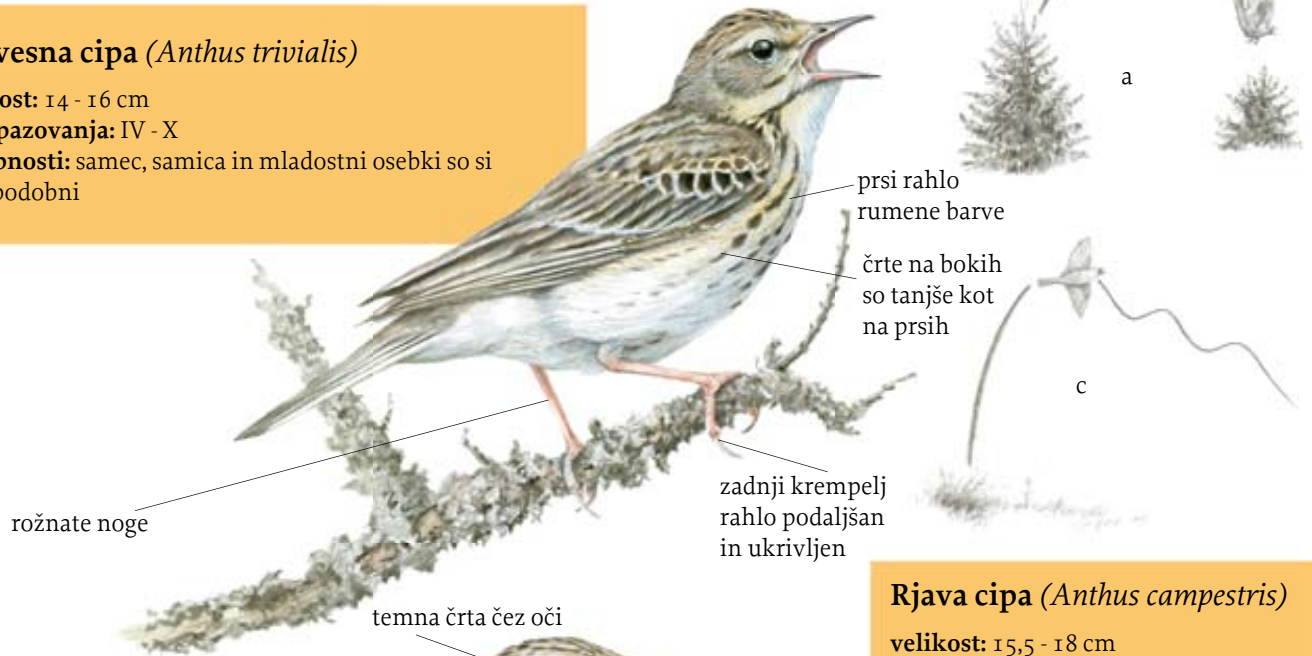
- a) drevesna cipa
- b) travniška cipa
- c) rjava cipa

Drevesna cipa (*Anthus trivialis*)

velikost: 14 - 16 cm

čas opazovanja: IV - X

posebnosti: samec, samica in mladostni osebki so si zelo podobni

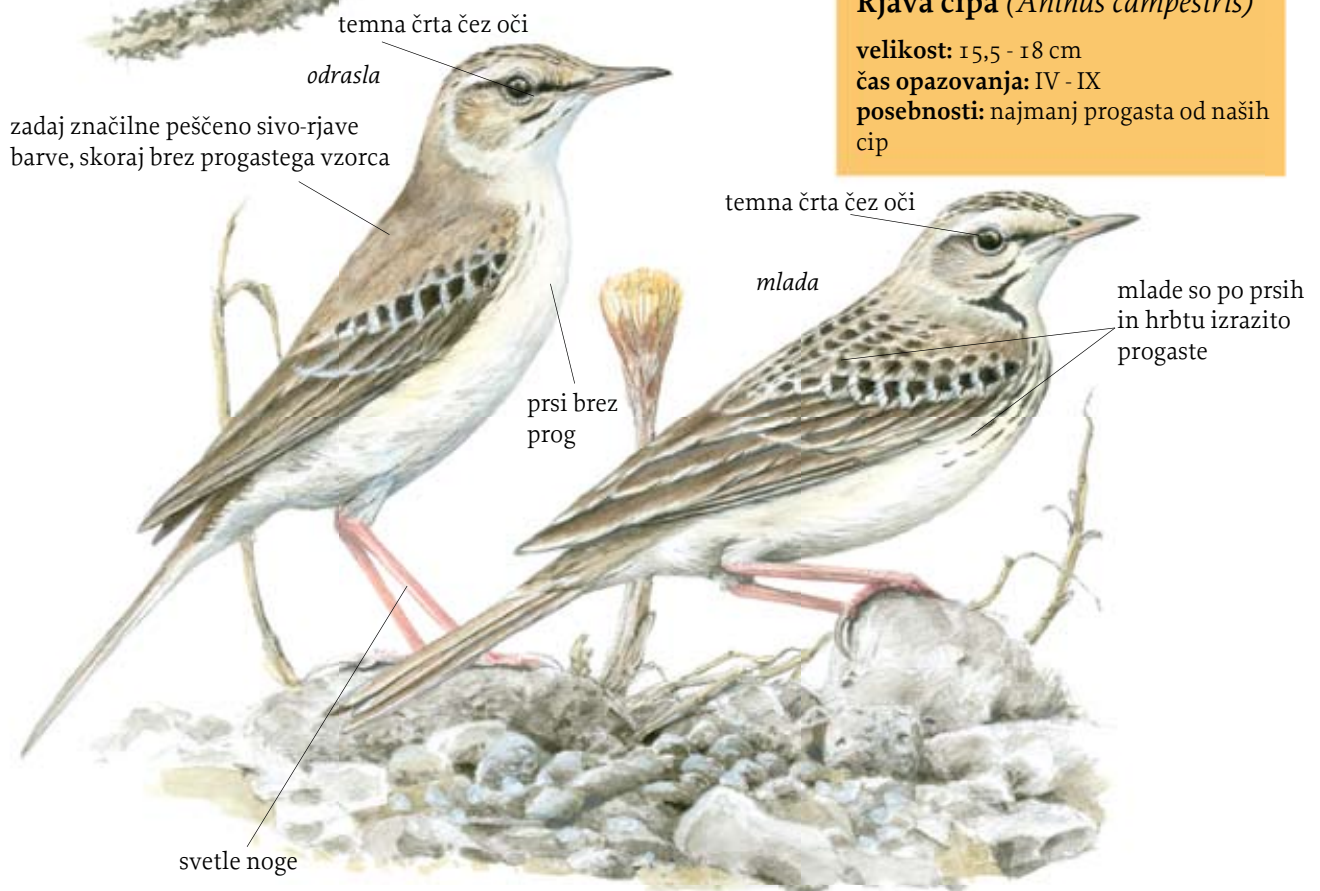

Rjava cipa (*Anthus campestris*)

velikost: 15,5 - 18 cm

čas opazovanja: IV - IX

posebnosti: najmanj progasta od naših cip

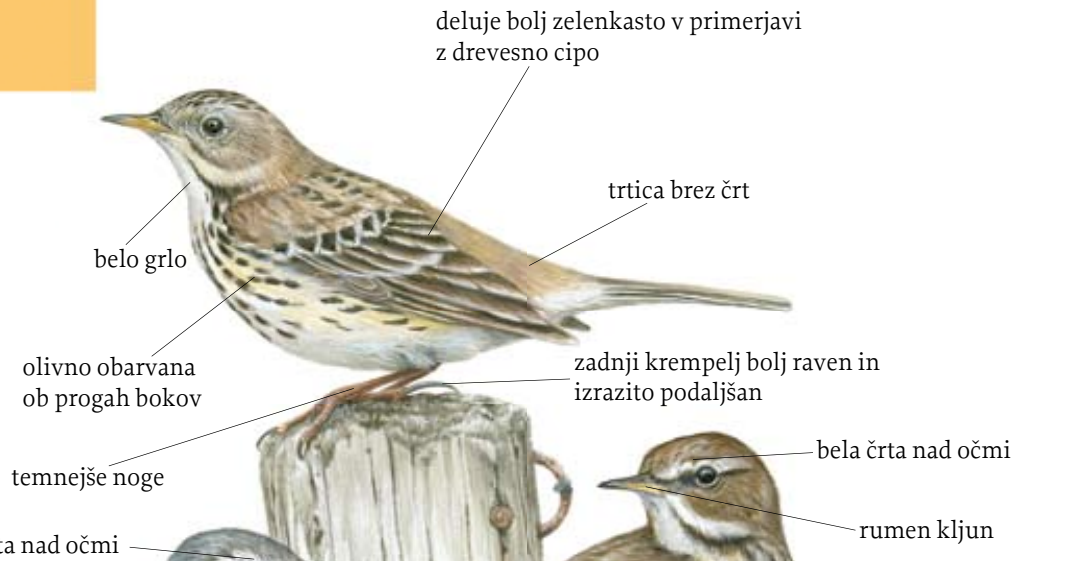
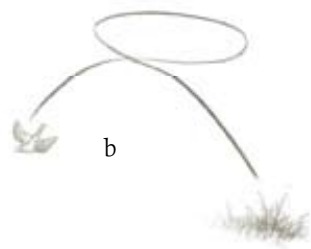

Travniška cipa (*Anthus pratensis*)

velikost: 14,5 - 15 cm

čas opazovanja: III - IV, X - XI

posebnosti: najmanjša cipa

Vriskarica (*Anthus spinoletta*)

velikost: 15,5 - 17 cm

čas opazovanja: V - X (v gorah),

XI - IV (v nižini)

POMLAD

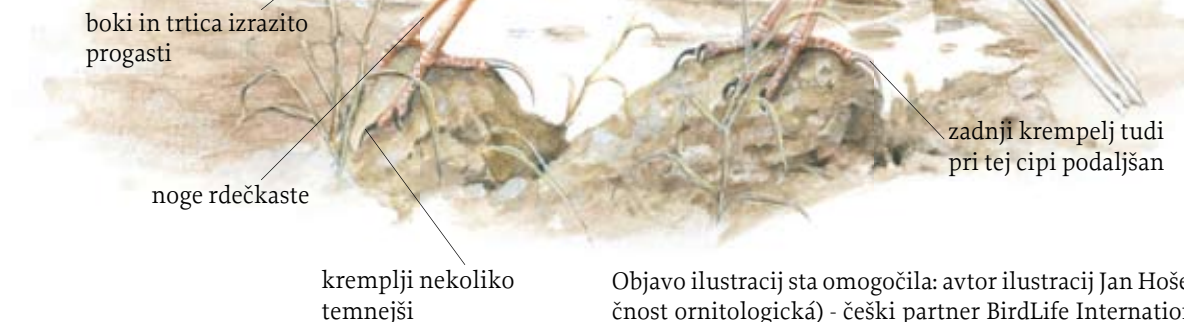

Rdečegrļa cipa (*Anthus cervinus*)

velikost: 14 - 15 cm

čas opazovanja: IX - X (zelo redka), IV - V (nekoliko manj redka)

POMLAD

Objavo ilustracij sta omogočila: avtor ilustracij Jan Hošek, ČSO (Česká společnost ornitologická) - češki partner BirdLife International in Alena Klvaňová, urednica revije Ptačí svět, za kar se jima iskreno zahvaljujemo.

Risbo Cipe si lahko ogledate tudi na spletni strani revije Svet ptic. ●